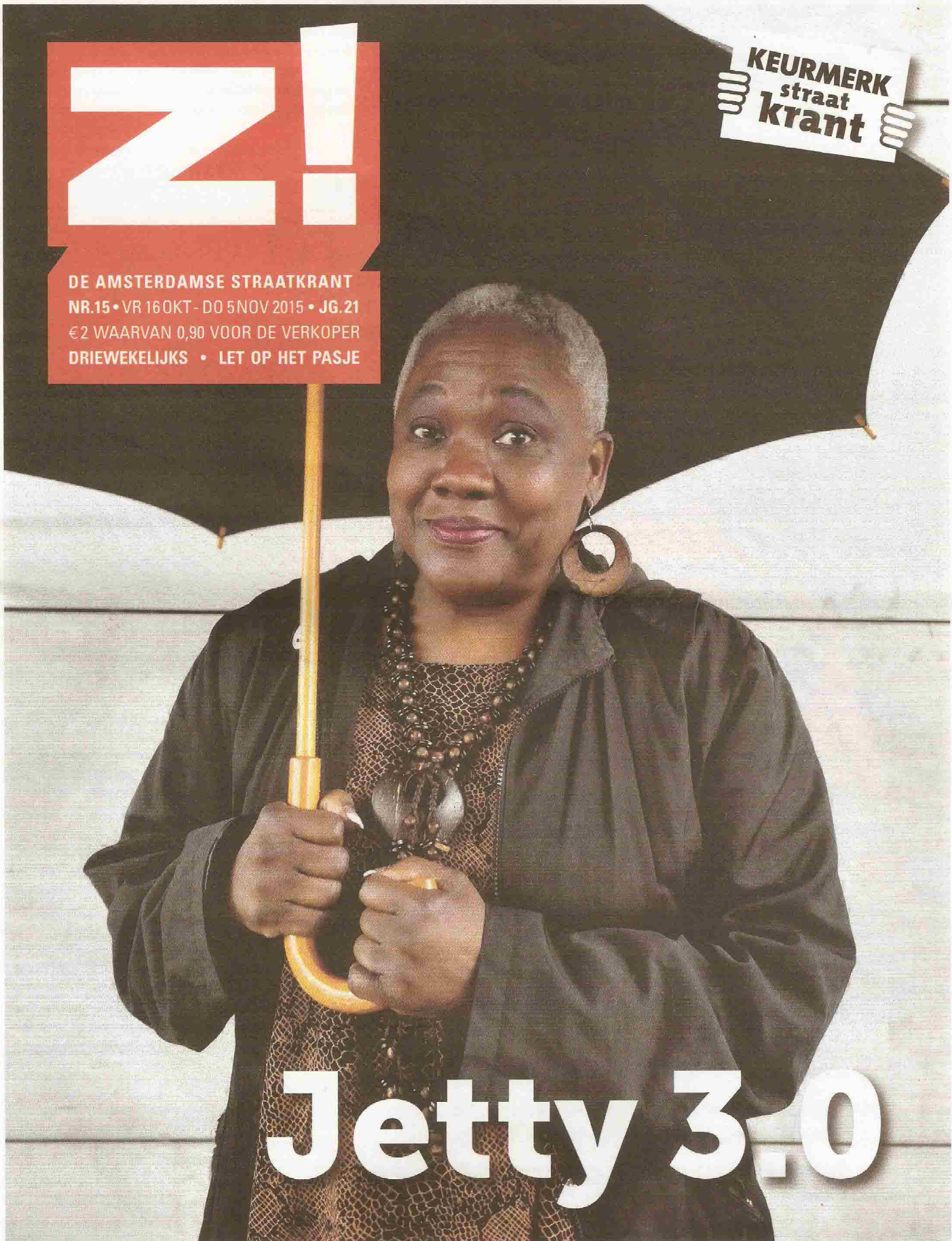

Schilderen tegen demonen • Jan Klaassen op de Dam • Vluchtelingen helpen via WhatsApp

DE AMSTERDAMSE STRAATKRANT
NR.15 • VR 16OKT - DO 5NOV 2015 • JG.21
€2 WAARVAN 0,90 VOOR DE VERKOPER
DRIEWEKELIJKS • LET OP HET PASJE

Jetty 3.0

DE DIVA VAN HET GEËNGAGEERDE CABARET

Ik verspil mijn energie niet op de barricaden

Cabaretier Jetty Mathurin reist met haar nieuwe show *Jetty 3.0* langs de theaters. Op de sociale media ageert ze tegen racisme. Ook Zwarte Piet stelt ze aan de kaak, maar altijd met een vette knipoog. 'Discrimineren doen we allemaal.'

TEKST PETRA HUNSCHÉ · FOTOGRAFIE PIET HERMANS

'Don't face your problems. Facebook ze! Post die lollige post. Tweet Jetty het hemd van het lijf. Jetty 2.0 #LOL, oftewel Loslopende Oma Let op!

In een afgeladen theaterzaal lichten in het halfdonker overal schermpjes op. Op het podium wijst actrice Jetty Mathurin naar een groot videoscherm met haar eigen Twitter-account, en daagt haar grotendeels witte publiek uit: 'Zeventienhonderd en vijftientwintig volgers heb ik al, wie volgt? Kijk, daar komt er alweer eentje bij...'

De 'diva van het geëngageerde cabaret' staat op haar 64ste met een nieuwe solovoorstelling op de planken: *Jetty 3.0*.

De afgelopen maanden trad ze op in Utrecht en Amsterdam. 'Ik heb de ommezwaai naar social media gemaakt onder leiding van mijn kinderen, maar ik vind het zelf nu zó leuk', zegt Mathurin (1951, Paramaribo) aan een stoere cafétafel. 'Mijn kinderen hebben me aangemeld en ik kreeg het gauw te pakken. Ik had eerst een bepaalde weerstand maar je kan niet achterblij-

ven... Je kan niet achterblijven dus ik doe het en ik doe het nu van harte.'

Uw dochter en manager Glynis Terborg twittert, maar u doet zelf het meeste op Facebook?

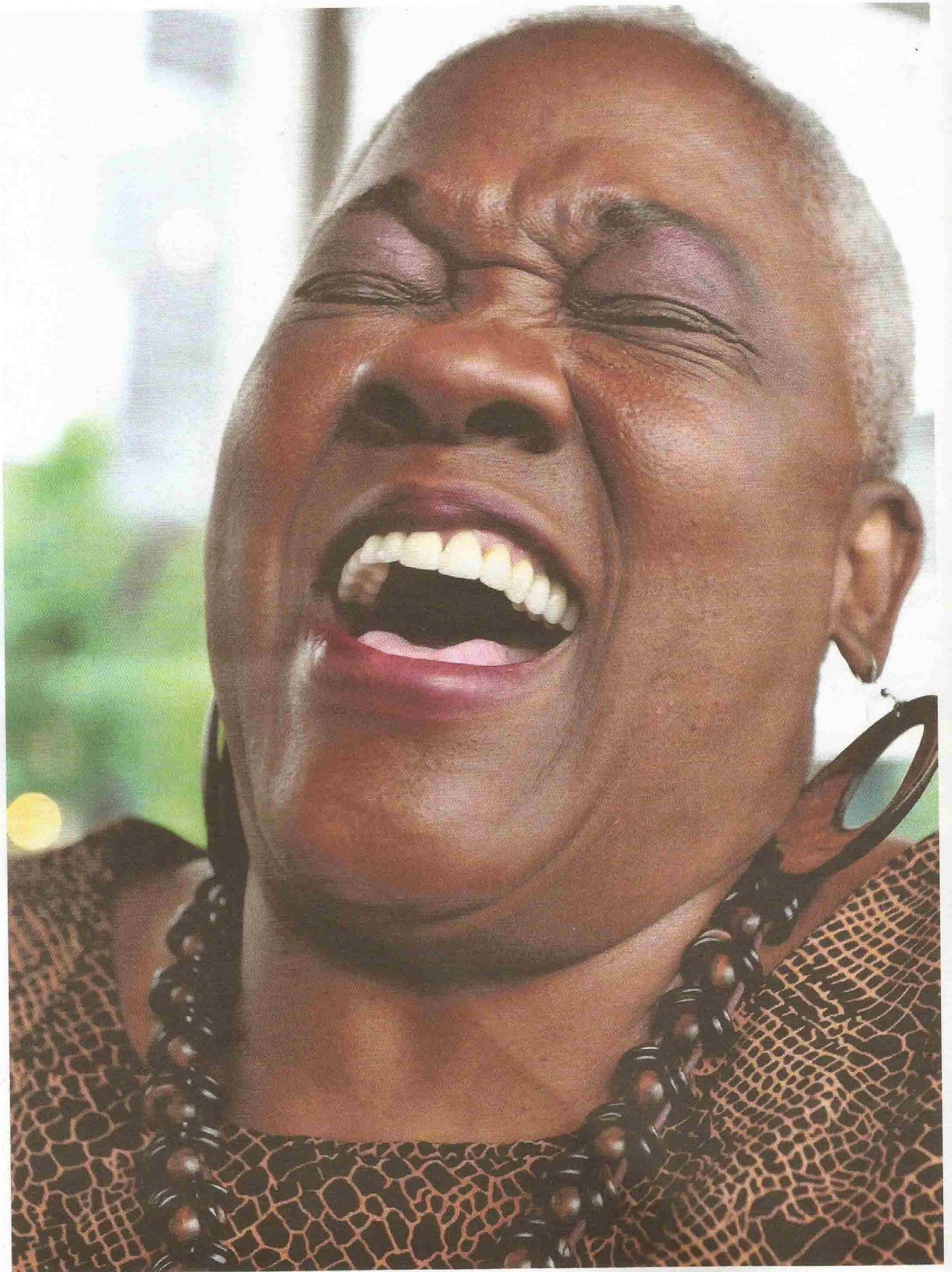
'Ja, zoals ik in mijn voorstelling zeg, eh... die 140 lettertekens van Twitter zijn te weinig. Mijn verhaal is te lang, te veel woorden en beelden, dus ik ben liever op Facebook. Op den duur krijg je door wat mensen leuk vinden: persoonlijke berichten over wat ik voel en wat ik vind. En dat gebruik ik. Onlangs postte ik een oude foto in Throwback Thursday (*de hiphoppagina van de Melkweg - ph*) over mijn oma, waar ik als kind heel verdrietig kijk. Dat gaat over de scheiding van mijn opa en oma, de vijandigheid en hoe naar ik dat vond. Hoe goed het is om géén vechtscheiding te doen. Zoiets plaats ik als eigen verhaal, maar ik weet uit ervaring, vooral uit het theater, dat het zo belangrijk is authentiek te zijn. En dat je alleen dáármee mensen naar hún eigen verhaal brengt ook.'

Het gaat dus om authenticiteit?

'Ja. Maar dat heeft veel te maken, in mijn geval zeker, met wat je voorgeleefd is, de voorbeelden die je hebt gehad. In mijn meest bekende rol van Taante heb ik die vrouwen om me heen, ik noem ze voor het gemak krachtige vrouwen, maar ze hadden allemaal hun zwakheden – ook daar leer je van. Taante is een combinatie van mijn groot-tante, de zus van mijn oma, die veertig jaar onderwijzeres is geweest en ons meenam naar de bibliotheek, en van mijn moeder die er krachtig was voor haar gezin, ja, ook voor haar man!'

En uw andere alter ego Stanley?

Ze trekt een zwoel gezicht en zegt met lage stem: 'Stanley is een verhaal apart...' Als we uitgelachen zijn gaat ze verder: 'Stanley is de zwarte man, een broer, mijn vader, mijn oom... die kon ik pas maken toen ik van die zwarte man ben gaan houden. Want die man die daar op een hoek staat is niet zoals-ie getekend wordt in onze samenleving:

onverantwoordelijk, lui en eigenwijs. Die man heeft het behoorlijk pittig. Stanley zegt letterlijk: Annette is niet alleenstaand, ik ben in de buurt, ik sta op de hoek... weet je? Stanley kent ook zijn verantwoordelijkheden. Ken je de *Lulverhalen* van Howard Komproe? Hij heeft nu ook een *womans edition*. Ik denk dat Stanley daarin de zwervers vertegenwoordigt: je ziet ze lopen, maar ken je ze? Je hebt je oordeel al klaar, maar weet je wat er in ze omgaat en durf je ze te groeten, naar ze te luisteren, met ze te praten... wie is dat? Ja Stanley is er en ik hou van hem.'

Heeft u wel eens dak- of thuislozen gespeeld?

'Niet gespeeld, wel vóór ze gespeeld. Op een heel groot congres in Utrecht, in een stadioncomplex. Waar ik als Taante optrad voor zo'n zorgfederatie. Daar zaten ook mensen uit de doelgroep om het zo maar te zeggen. Die hóórden me, ik had echt contact met ze. Er zitten mensen bij die deze keus gemaakt hebben, te zijn wie ze zijn, te leven zoals ze leven. Het werd heel interactief op den duur, want dit zijn échte mensen, hahaha, ze geven het terug, erg leuk.'

Zo'n 25 jaar geleden spraken wij elkaar aan het begin van uw carrière als actrice.

'Begin jaren negentig maakte ik een carrièreswitch. Ik viel in op het Stage-door Festival, met de monoloog *Iris* van Thea Doelwijf in de Amsterdamse Stadsschouwburg, de kritieken waren lovend. Mensen als Hilly Axwijk, mevrouw Burleson-Esajas en Hannah Belliot vroegen mij ook voor sketches. Ik was zelf onderwijzeres en logopediste geweest en zij hadden een schoolkeuzeadviesdienst. Veel zwarte kinderen die men toen nog allochtone kinderen noemde, werden vanuit vooroordelen verwezen onder hun niveau. Ik maakte die sketches en daarmee deden we voorlichting voor de ouders.

Het is heel mooi en typisch dat we hier nu op terugkomen. Want in mijn huidi-

ge voorstelling, waar ik 9 oktober mee in de Schouwburg in Utrecht stond, heb ik letterlijk de tekst: er is in dertig jaar niets veranderd. Zette ik me toen in voor kinderen die verkeerd verwezen werden, nu krijg ik er weer mee te maken, bij mijn eigen kleinzoon! Hij haalde bijna de hoogste score bij de Cito-toets. Maar hij kreeg geen enkelvoudig vwo-advies, néé, weet je (*met een lage Stanley-stem*): iets met muziek of sport, dat zou goed voor hem zijn. Het was niet de leerkracht die dat adviseerde, nee, zo'n mevrouw uit Den Haag, en het was natuurlijk niet kwaad bedoeld, het is nooit kwaad bedoeld, het zit in hun mindset, dat heet institutioneel racisme. Maar gelukkig heeft hij ouders die direct in de pen sprongen en nu is-ie op het gymnasium, hij zit in de derde klas en het gaat heel goed met hem.'

Institutioneel racisme zegt u. Hoe kan zo'n mindset veranderen?

'Deze mensen hebben nooit andere beelden gekregen dan van die zwarte gek die allerlei capriolen uithaalt met een zogenaamd Surinaams accent, Zwarte Piet, dat zijn de beelden die systematisch van zwarte mensen zijn gegeven. Dus hoe kunnen ze anders denken? Ik ga er niet tegen vechten, ik zorg voor andere beelden. Dat mijn kleinzoons Humberto Tan en de zoon van Hilly Axwijk in pak op tv zien, of dat ik ze kennis laat maken met mijn cardioloog, ook een zwarte man, en met een vrouwelijke cardioloog in Leiden, dat die mensen bestaan. Want we hebben kleurentelevisie, maar zie je ooit een zwarte deskundige? Of een zwarte wetenschapper? Alsof ze er niet zijn. De makers zijn kleurenblind! Ik zeg: we moeten onze eigen beelden creëren, voor álle kinderen.

Gelukkig hebben we nu andere middelen, we hebben de social media om het richtbaarder te maken dan toen. En de generatie van mijn kinderen is geweldig. We hebben een WhatsApp-groepje, de Pieten-app van allemaal jonge BN-

'We hebben kleurentelevisie, maar zie je ooit een zwarte deskundige? Of een zwarte wetenschapper? Alsof ze er niet zijn. De makers zijn kleurenblind!'

ers die zich inzetten voor verandering, voor alle kleuren hoor, voor alle kleuren! Vanmorgen nog (*pakt haar smartphone*) kwam deze binnen: "De klassieke Piet moet vervangen worden door een update variant, de moderne Piet, dat klinkt voor alle tegenstanders minder bedreigend."

Ik ben daarbij de mama-factor, af en toe schrijf ik ook iets liefs *mi lobi*. En ze weten dat ik al meer dan dertig jaar bezig ben, zeker niet in mijn eentje, maar allemaal op onze verschillende wijze en plekken. Gerda Havertong zeker, maar

Donald Jones op zijn manier ook. In de jaren zeventig stond ik voor de klas in Brabant als enige zwarte in dat hele dorp, voor klassen met witte kinderen en met witte collega's waar ik het hartstikke naar mijn zin had, echte vrienden heb ik er gemaakt, familie! Maar in november/december was het niet meer de gerespecteerde juffrouw Jetty hoor...'

Schatert het ineens uit: 'Die eerste winter, ik schuifelde met mijn dikke wintertenen door de sneeuw naar het postkantoor, werd ik nageroepen door een stel rotjongens: Zwarte Pieeeeet, het

was traumatisch. Ik woonde daar met mijn man en mijn zus, je moest steeds weer nadenken: hoe gaan we hiermee om.'

Ziet u zich als onderdeel van een zwarte beweging?

'Tja, ik weet het niet. Ik ga mijn energie in ieder geval niet verspillen op de baricaden. Agressie is er al genoeg. We moeten het van de liefde hebben. In mijn voorstelling gaat het ook over politiegeweld, nog een symptoom van institutioneel racisme, kijk naar Gouda.

(fel.) Die jongens deden niets, de politie heeft het uitgelokt, dat is bewezen.' Dan schatert ze. 'Ik moet om mezelf lachen, want dan word ik zo fel, een viswijf gewoon... Maar het is wel reëel, als ik aan mijn kleinzoons denk, die prachtige zwarte jongens, als ze samen uitgaan heb ik angst. Want als ze bij elkaar zijn is het al een samenscholing met hun petjes, met hun (*lage Stanley-stem*) negroïde uiterlijk, ze hoeven maar gevraagd te worden zich te identificeren en ze kunnen al met een nekklem op de grond liggen. Daarom roep ik in mijn

'Toen die heftige Zwarte-Pieten-discussie begon in 2013, met al die racistische uitingen, wilde ik een paar dagen de deur niet uit'

voorstelling ook op tot een brasa-revolutie. Heb je dat prachtige filmpje gezien? Van die jonge man die in een drukke winkelstraat geblinddoekt om een *hug* vraagt?

Weet je, toen die heftige Zwarte-Pietendiscussie begon in 2013, met al die racistische uitingen, wilde ik een paar dagen de deur niet uit. Dan keek ik

naar alle witte mensen zo van: die zal dat ook wel denken. En toen moest ik naar buiten, want er was iets met mijn ruit of zo en ik werd gewoon geweldig geholpen zoals altijd, en ik dacht: ja Jet, word wakker, het is niet allemaal grauw of dom. Durf naar jezelf te kijken en durf ook te zien hoe fout je zelf denkt!

We moeten naar onszelf durven kijken, daar gaat het om. We discrimineren allemaal. Ik stond vorige week te tanken bij een goedkope tankplek, ergens achteraf, en ineens duiken twee jongens op, een donkere, net zo donker als ik en een lichtgetinte, zo wordt dat genoemd... dus ik denk een Marokkaan-

se jongen en één Surinaamse en ik schrok... ik hield mijn portemonnee ineens heel stevig vast.

Die jongens liepen gewoon door naar binnen, ze gingen naar het kantoor, ik heb afgetankt en ben ze achterna gegaan. Ik zeg heren, hahaha, ze stonden daar en hun baas kwam er ook bij en ik zeg: ik was toch zo geschrokken toen jullie daar aan kwamen lopen en dat komt terug in de energie en daarom wil ik sorry tegen jullie zeggen. We hebben samen gelachen, ze maakten nog een goeie grap en het was oké. Ja, ik denk echt dat we in onszelf moeten durven kijken, allemaal.'